

МИЦЕН

У ЗЕМЉИ ПАТУЛЈАКА

10

ПЛАТИЋУ ТИ ЈА ЗА СВУ МОЈУ БРАКУ И СЕСТРЕ КОЈЕ СИ ПРЕТВОРИО У ОВЦЕ!
ПОЛАКО, ГОСПОБИЦЕ! ЗАИСТА КЕТЕ РАОЗЛЕДИТИ!

ОЗЛЕДИТИ? УБИЋУ ГА!
ЖЕЛЕО БИХ ДА МАЛО БУДЕТЕ МИРНИ!

ТАКО! САД ЈЕ БОЉЕ! ЈА... ШТА СЕ ДОГДИЛО?
ВАЛТ ДИСНЕЈ

ПЛУТОН

КРАЂУ МИЛХУЛИ! ШТА ТИ ЈЕ?

ПА... ШТА СЕ ДОГДИЛО? ЈА САМ САМО ЗАЖЕЛЕО ДА СЕ СМИРИТЕ И ДА...

ОХ! ЈА САМ ЗАБОРАВИО НА ЧАРОВНУ ЦИПЕЛУ! ОНА СЛУША И МЕНЕ, НЕ САМО КРАЂА!

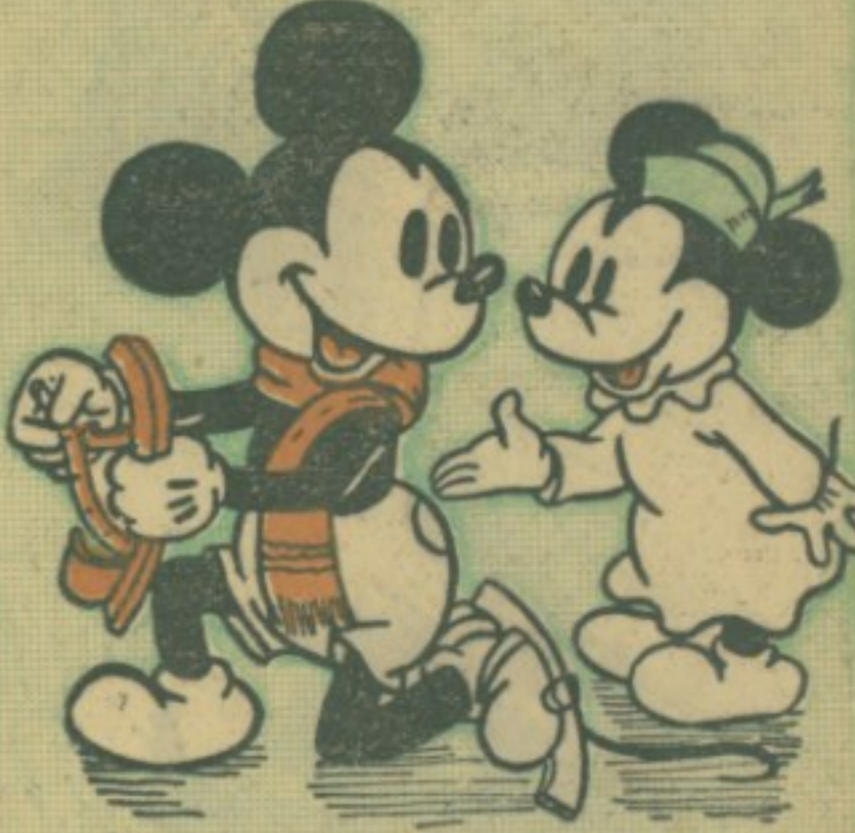
ДОБРО... САД ЖЕЛИМ ДА КРАЂ И ДЕВОЈКА КОЈИ ОВДЕ... ОВАЈ... СТОЈЕ

ЧАРОВНА ЦИПЕЛО, ЈА ЖЕЛИМ ДА ОНИ БУДУ ОНАКВИ КАКВИ СУ НЕКАД БИЛИ!

ОХ! МОРА ДА САМ ПОГРЕШНО ЗАЖЕЛЕО

ШТА ДА РАДИМ? ПРЕТВОРИО САМ КРАЂА И ДЕВОЈКУ У ДЕЦУ!

ЖЕЛЕО БИХ ДА МОГУ МОЈ ОВЕ ЧАРОВНЕ ЦИПЕЛЕ ДА ОКРЕНЕМ У ОБРНУТОМ СМISЛУ

ОХ! ГДЕ, САД САМ РЕКУ ОКРЕНУО НАТРАШКЕ!

ПОСЛЕДЊА ЕКСПЕДИЦИЈА НА АНТАРКТИК

Најновије научне експедиције већ су пошле на Јужни Пол, а многе се тек спремају на пут, да у оквиру међународне геофизичке године 1957—1958, испитују антарктичка ледена просторства. Рачуна се да ће у њима узети учешће научници из 39 земаља. Између осталог, проучаваће се метеоролошке прилике, земљин магнетизам, јонсфера, поларне зоре, космички зраци, сеизмолошка осетљивост, светлост ноћног неба итд. Међу истакнутим научницима налази се и адмирал Берд, коме је то пето путовање на Антарктик, у велику, беду и загонетну земљу „на крају света“. Експедиција је названа „Операција дубоко смрзавање“, због велике хладноће која тамо влада. Научници ће остати на Јужном Полу више година.

За разлику од Северног Пола, Антарктик не представља океан по коме плове санте, већ прави континент од 15,5 милиона квадратних километара, велик готово колико Европа и САД заједно. Изузев предела са огромним планинама, од којих неке достижу висину од 4.500 метара, највећи део континента прекривен је ледом.

На једној коси, у планинском ланцу Краљица Мод, 333 километра далеко од Пола, једна од Бердових експедиција открила је богату рудну жилу каменог угља, за коју стручњаци сматрају да ће у знатној мери обогатити светске резерве горива. Исти истраживачи су утврдили да

испод вишевековног леденог слоја постоје драгоцене налазишта и других руда. На пустом антарктичком континенту средња годишња температура је за око 12 степе-

гом месту не могу остварити. Тамо ништа не рђа, на буџа, нити постоје бактерије.

Као што је познато, прву успешну експедицију на Јужни Пол водио је адмирал Берд 1928—1930 године. Тада је основана прва база на Антарктику, названа Мала Америка. Оно што је нарочито помогло тој експедицији, због чега је и дала добре резултате, јесте замисао да се земљиште испитује претежно авионима као сталним покретним осматрачницама. Снимања на ваздуху открила су да је ту реч о знатно већем просторству но

пени нижа но на Северном Полу. Та велика хладноћа, која не допушта опстанак животињским и биљним врстама, омогућује чистоћу и здрав трајивачи су утврдили да

што су замислила ранији истраживачи. Тек доцније, 28 новембра 1929, Берд је први прелетео Јужни Пол, који се налази на много неприступачнијем тлу од Северног Пола.

Том приликом установљено је да је за науку та област много значајнија од свих до тада откривених сличних предела.

Једат од циљева друге Бердове експедиције (1933—1935) био је да се што ближе Полу успостави база спортебним бројем људи, који ће проучавати метеоролошке прилике, сличне онима из леденог доба. Међутим, Бердова научна група била је у стању да осигура снабдевање у тако истуреној осматрачници једном једином човеку. Његова база налазила се 198 километара јужно од Мале Америке у правцу Јужног Пола. Довољно је рећи, само то да се изнад његовог склоништа налазио ледени брег висок 245 метара и да се жива често спуштала до 60 степени испод нуле, па да се схвати колико је тамо било тешко издржати.

Трећа Бердова експедиција отпутовала је за Малу Америку у јесен 1939 и остала би дужи да се 1941 године није разбуктао већ започети Други светски рат. Затим, 1947—1948, организована је експедиција „Велики скок“, која је, између осталог, била снабдевена са дванаест бродова, деветнаест авиона, једном подморницом, једним носачем авиона и са четири хеликоптера. Учествовало је 4.200 људи, од којих су неки провели више месеци на Малој Америци у току ранијих експедиција. Тај подухват био је далеко опсежнији но један пре њега. Научници су тада први пут дошли до прилично јасне слике о облику земљишта леденог континента.

Најсмелија од свих намера садашњег подухвата састојаће се у постављању осматрачнице са петнаест људи на самом Јужном Полу. Руководилац ове специјалне групе биће доктор Пол Сипл који је учествовао у свим Бердовим експедицијама. Научници ће

морати да уложе много напора како би створили базу у којој ће живот бити могућан.

Јужни Пол се налази на висоравни од 3.000 метара. Да се до ње стигне, авиони ће морати да прелете планински ланац који се уздиже до 4.600 метара. Претпоставља се да за време поларне ноћи жива у термометру пада на 73 степена испод нуле. Али, ова осматрачница биће од изванредног значаја, јер ће чинити спону у низу научних станица од Северног до Јужног Пола. Међутим, значајније закључке треба очекивати тек после дужег времена.

Антарктик, као велика природна лабораторија, пружа

многобројне могућности за даљи развој науке и за боље упознавање наше планете. С друге стране, проучавање „белог континента“ има и други значај: стрателгиски и привредни. Угаљ и руде који тамо леже могу једног дана много да допринесу светској економији.

Није искључено да ова експедиција буде и последња, јер Велика Британија, Чиле, Аргентина и Аустралија већ имају своје базе на Антарктику које су, углавном, сталне. Нова људска насеља, ма колико малобројна претстављаће свакако сталне насеобине на „белом континенту“ којој много обећава.

Цигле од пиринча

У Луизијани, једној од савезних америчких држава, познатој по великим и плодним пиринчаним пољима, почела је недавно израда цигала од пиринчаних љусака. Ове цигле, знатно јевтиније од обичних, нарочито су погодне за подизање мањих, привредних и једноспратних зграда. Поред тога, утврђено је да зидови од ових цигала имају још једну предност: утијају атомска зрачења, те претстављају изврсну заштиту од највеће опасности атомског доба.

Да би се од досад неискоришћаваних љусака пиринча добио материјал за цигле, љуске се најпре „пеку“, при чему се њихов хемиски састав мења, то јест из органске материје претвара у минерал са 94,5 процента силицијума. Изгореле љуске, претворене готово у пепео, порозне су, па због тога претстављају добар изолатор. Цигле се праве од једнаких количина пепела и прављење јевтиног грађевинског материјала,

и доста воде, тако да се добије маса густине малтера. Маса се затим излива у калупе и цигле се око недељу дана држе у хладовини, а онда се пеку на сувицу или у пећима.

Отпорност пиринчаних цигала веома је велика. У лабораторијама универзитета у Луизијани, где су прве овакве цигле и начињене, извршен је низ проба да би се утврдио степен њихове отпорности. Тако је, између осталог, 144 часа на њих био уперен јак млаз воде танак као игла за плетене, али се на површини цигле није приметило никакво оштећење. Цигле су такође издржале двадесет наизменичних смрзавања и отапања и нису поупале. У Луизијани се досад батало 90.000 тона пиринчаних љусака које ће убудуће моћи итекако корисно да послуже за прављење јевтиног грађевинског материјала.

ЗОРА СИСАРА

Кад се помену фосилни гмизавци, сви ми обично замислимо чудне циновске животиње, које чак и са цртежа уживају страх. Међутим, већина гмизаваца из давне прошлости били су мали и не без извесне сличности с неким данашњим животињама. Током милиона година на нашој планети догађале су се велике промене: мењали су се клима и изглед земљишта, мењао се биљни и животињски свет. Нигде се можда те промене не могу пратити тако јасно као на висоравни Кару, у Јужној Африци. Мада је Кару данас сушина и нимало привлачна област, некад је у њој врвело од гмизаваца. Енглески научник Роберт Брум сматра да је тамо, у геолошком периоду који такође носи име Кару, живело око

осам стотина милиона гмизаваца. По његовом мишљењу, пре отприлике двеста милиона година из сисарима сличних гмизаваца развили су се први сисари. На основу нађених фосила и уз помоћ сликарске маште, ми данас знамо како су изгледали ти гмизавци и сисари који су се из њих развили.

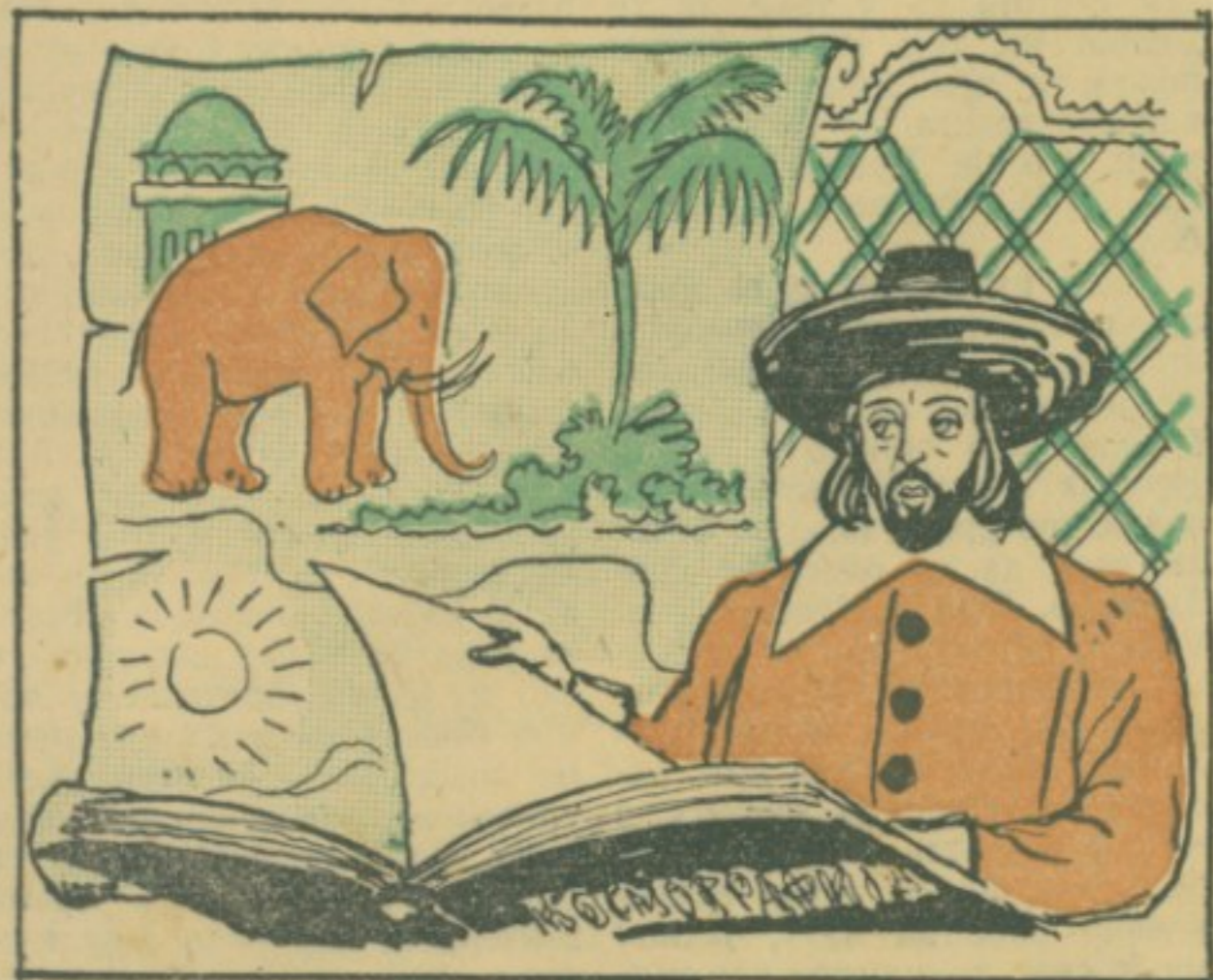
Канемејерија (1) био је дуг око метар и осамдесет сантиметара, док је њему веома сличан дицинодон (2) био нешто мањи. Сматра се да су се ове животиње храниле биљкама мочварних предела. Храну су жвакале вилицама које су биле обложене неком врстом рожнате материје. Судећи по свему, ови гмизавци, и то само мужјаци, имали су по два зуба слична малим кљовама, али им он нису служили за

жвакање. Лиетросаур (3), посебна врста дицинодона, био је водоземац. Циногнатуси (4) су претстављали савршенију форму гмизаваца. Били су месождерци, па су имали зубе, и то секутине, очњак и куњак. Њихов телесни састав знатно се разликовао од састава дицинодона и приближава се сисарима. Тритилодони (5) претстављају још један корак даље. Код њих већ срећемо многе особине сисара: топлокрвни су и имају крзно. Торбар опосум (6) живи и данас. То је типичан „примитивни“ сисар, а његову слику доносимо због упоређења, јер је он, можда, најсроднији животињама које су се појавиле после тритилодона, најављујући зору правих сисара.

ЈЕДАН СТАРИ ЗЕМЉОПИС

Има научних дела која радо чита и шири публика, и то не само због занимљивог излагања, него и због предмета који је обрађен у њима. Такве су и књиге из области географске науке. Оне упознају људе с далеким и непознатим земљама, с људима који у њима живе и с њиховим обичајима. Такве теме обрађиване су још од најстаријих времена, а многе књиге у којима су оне изнесене често дају драгоцен материјал за проучавање савременим научницима. Али, некад су те старе географске књиге биле пуне и разних бесмислица, као што су приче о људима који имају само једну ногу, немају главе или имају главу псећу или коњску, који су пола риба а пола девојка, имају ноге као коњ, реп као мајмун итд.

Истина, трезвени људи трудили су се да не помину те глупости, али није могло да се спречи издавање и ширење књига које су биле пуне ако не таквих фантастичних прича, а оно необичних мишљења о појединим народима или земљама. Таква је и космографија Јохана Хибнера (1668—1731). Прича се да је ова књига имала 40 издања и да је растурена у преко 100.000 примерака. У њој Хибнер, поред осталог, даје и занимљиве описе појединих народа.

Описујући Ирце, Хибнер прича да су ти људи веома тврдоглави и лењи, па када су Енглези увидели да се они не могу поправити, послали су тамо своје људе и населили их. Шкотландци нису љубазни као Енглези, нарочито они који живе у планинама и на острвима. Они су веома ћутљиви и дивљачни. Склони су побунама више него иједан други народ. Што се тиче Енглеза, они имају веома практичну памет. Сви су калвинистичке вере и католике не трпе. Холандци се баве трговином и вероватно ниједна земља нема толико бродова колико њихова. Народ је љубазан, вредан, простодушан, снажљив, штедљив итд. Холандци нису само добри трговци; они воле и књиге, а та је љубав према књизи толико раширена у овој земљи да би се други народи због тога морали стидети. Французи су народ који је веома радознао и воли да учи. У рату су снажљиви, храбри, а може се рећи да све што раде раде паметно. Према странцима су учтиви и пажљиви. Склони су разноврсним променама, па промене воле и у одевању. У свим стварима брзо се одлучују. Језик им је пријатан.

Описујући разне земље, Хибнер вели да Италија има облик чизме. Африка је пуна непознатих земаља и краљевина које не могу да се запамте. Тамо живе разне звери: огромни мајмуни, змајеви, нојеве, слонове, лавове и друге животиње, а има их толико да путник од њих никад није сигуран. Хибнер даље прича да на острву Цејлону живе слонове који уживају највећу част и углед на свету. Када се они сретну са слоновима из других делова света, онда им се они клањају.

Говорећи о окретању Земље, Хибнер каже да Сунце ствара дан и да се услед тога смењују дан и ноћ. Он сматра за вероватније да Сунце стоји и да је непомично, а да се Земља окреће, наводећи да је ово бранио и Никола Коперник, који је био свештено лице. „Али, закључује Хибнер своја излагања, пошто у светој библији пише да се Сунце у кругу креће, а да Земља стоји непомично, онда треба више веровати Светом писму него људском мишљењу“.

Ко је ко на Месецу?

Једна од најнеобичнијих књига на свету свакако је мало британско издање под насловом „Ко је ко на Месецу“. У њему се налазе имена 609 особа по којима су названи разни Месечевих кратери. Месец је назван „Гробље астрономије“. Он већ вековима служи као носилац многих ласкања и почаста. Обичај персонализирања Месечевих географских предела увео је Мигуел Лангренис, астроном шпанског краља Филипа IV, још 1645 године. Кад је Лангренис издао прву мапу Месеца, о Филиповом трошку, он је за узврат назвао највећи Месечев „океан“ краљевим именом. Шест година доцније, тада познати цртач карата Рикколи из Болоње уписао је у своју карту Лангрениуса и грчког филозофа Платона. Рикколи је такође „наградио“ и данског астронома Тиха Брахеа, кога је веома ценно, „лавиши“ му један диван кратер. Међутим, Коперник и Кеплер, које је Рикколи сматрао мање важним, били су бачени у „океан олуја“.

Отада су стотине других особа биле награђене за свој допринос астрономији по једним местом на Месечевој мапи. Међу њима се налази и Бенџамин Франклин, вероватно због заслуга на проучавању електрицитета. Британски астроном Хју Вилкинс, рођен 1896, један је од малог броја живих људи чија имена носе географска места на Месецу. Један Месечев кратер назван је по нашем научнику из 18 века Руђеру Бошковићу.

И девет жена налази се на овој листи. По Енглескињи Каролини Херсел, која је открила осам комета, назван је један изоловани кратер у „мору тушева“. Међу женама на Месецу налази се и Марија Мичел, једна од првих америчких жена-астронома.

Пошто су сва „боља“ места већ разграбљена, неки славни људи морали су да се задовоље малим, безначајним кратерима, као например Исак Нутџ, чији је кратер једва видљив са Земље. Но, и за њих ће бити места кад први међупланетарни брод открије и друго Месечево лице и хиљаде његових, засад још безимених, предела.

WALT DISNEY'S ЛЕГЕНДЕ О ДЕВИ КРОКЕТУ

ИДУКИ ЗА ЊИМ.
УПАШКЕШ У КИШУ
СТРЕЛА КОМАНЧИ-
ИНДИЈАНАЦА!

У ПРАВУ СИ
ДЕВИ...
АЛ' ТАКО БИХ
МУ РАДО
ПОКАЗАО!

ДВА ГРАНИЧАРА
И ТИРЗА СТИГЛИ
СУ НА ОБАЛУ РЕКЕ.
А ТАДА...

СМРТНОСНИ ТОМАХАВК, КОЗИ ЈЕ ПРО-
ЗУЈАО КРАД ДЕВИЈЕВОГ ЛИЦА. УВЕРИО
ЈЕ НАЈЗАД ТИРЗУ ТОД ДА ЈЕ НЕН ВО-
ДИЧ ЗАИСТА НАМЕРАВАО ДА ЈЕ ИЗДА
КОМАНЧИМА...

ОХ...

ПСТ!
ПОЛАКО!

ВАМА ПРЕПУШТАМ
ОНОП С ВЕСЛОМ,
РАСЕЛЕ.
А ЈА ТУ...

УХВАТИЋУ ТОГ
ПОДМУКЛОП ВАРАЛИЦУ!

ПРВО ШТО МОРАМО УЧИНИТИ БИЋЕ
ДА СЕ ПРЕБАЦИМО ПРЕКО ЦРВЕНЕ
РЕКЕ ПРЕ НО ШТО СЕ ОВАЈ ВРАТИ СА
ЧЕТОМ РАТНИКА.

АЛИ...
КАКО?

ПОТРЕБАН НАМ ЈЕ ТАЈ
ЧАМАЦ! И... МОРАМО ТО ОБА-
ВИТИ ТИХО, ДА НАС ОСТАЛИ
КОМАНЧИ НЕ ЧУЈУ!

НАСТАВИТЕ СЕ!

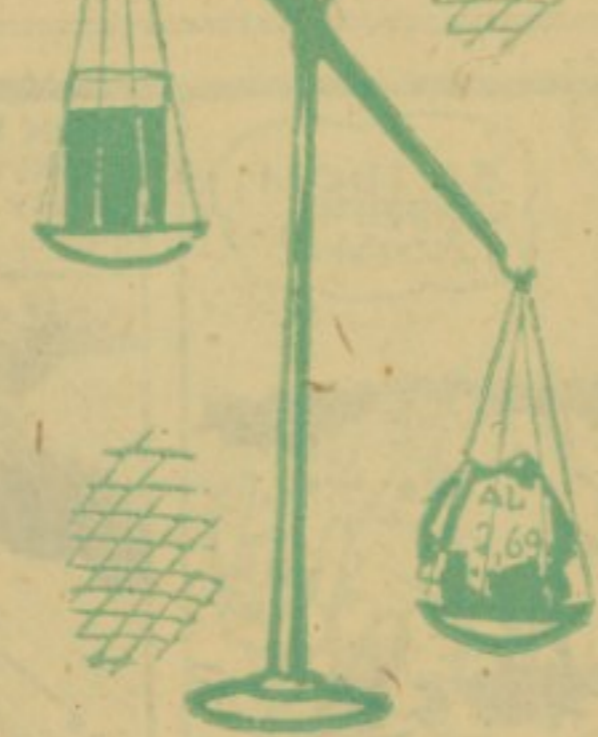
КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Шта је специфична тежина?

Специфична тежина је број који показује колико је пута неко тело теже од исто толике запремине чисте дестилисане воде на плус 4 степена Целзијусова. На пример, алуминијум 2,69

кобалт	8,83
литијум	0,534
магнезијум	1,74
манган	7,3
молибден	10,2
натријум	0,971
олово	11,34
осмијум	22,48
платина	21,4
силицијум	2,35
сумпор	2,07
цинк	7,14
титан	4,50
дијамант	3,51
јод	2,255
калај	7,28
калцијум	1,55
злато	19,25

специфична тежина бакра је 8,933, а то значи да је одређене запремина бакра тежа од и-

сте запремине воде 8,933 пута. Овде ћемо побројати специфичне тежине неких елемената.

Штавила су органске и неорганске материје помоћу којих се штави кожа. Те материје растворљиве су у води, имају опор укус, а с једињењима гвожђа дају боју мастила.

Органска штавила деле се на: природна, као што су кора дрвета и сечено дрво шишарке, плодови, лишће и индустријски екстракти из хрста, кестена и другог дрвећа; и синтетичка, која се добијају синтезом из формалдехида и фенола, крезол и других једињења.

Неорганска штавила су обично минералног порекла: једи-

њења хрома, алуминијума и гвожђа.

Штављење (чињење) чини кожу еластичном и постојаном према води. Кожа се претходно спреми скидањем длаке, чињењем са обе стране, прањем и бубрењем, да би се отвориле поре за пријем штаве. Затим се приступа самом штављењу, код кога разликујемо неколико начина: биљно (биљним штавилама), хромно (растворљивим једињењима хрома), бело (једињењима алуминијума). Биљно може бити споро, а то је оно које се обавља у базенима и траје једну и по до две годи-

не; и брзо, у базенима с ротативним бубњевима, које за лакше коже траје неколико недеља, а за теже неколико месеци. Код оба начина кожа се штави постепено, све јачим растворима штаве, док она не прође кроз кожу. После тога кожа се суши, сабија и глача, а понекад и масти.

ХОМИНИДЕ

Хоминиде је име за породицу сисара коју чини човек са својим фосилним прецима, веома блиску групи антропоидних мајмуна. Поред данас постојећих људских раса, породица хоминида обухвата многобројне фосилне претке човека (питекантропска, синантропска, хомохајделбергениса, неандерталензиса итд.) и фосилне облике модерног човека (хомо сапиенс). Сматра се као вероватно да породице хоминида и антропоидних мајмуна воде порекло од заједничких предака.

ШТА ЈЕ ЦУГ?

Цуг је немачка реч и означава велику удицу, самци (десет до петнаест сантиметара) с мамцем (жабом или ситном рибом, обично циковом), а служи за лов сомова. Везује се за учвршћен предмет на обали, на пример за грану дрвета, или за боден у мотку.

У петак 22 јануара мој пријатељ Малисар открио је трагове два лава. Пошли смо за њима и убрзо смо наишли на леш једне ископане и упола поједене газеле. "Мужјак и женка", — шапнуо је Малисар.

Док су гомиле мајмуна с дреком бежале поред нас, испитивали смо пажљиво честар својим прецизним догледима. Опрезно смо ишли напред. Најзад смо стигли на врх

Очи у очи са лавовима

Један од најпознатијих ловаца на дивље звери Француз Марсел Претр провео је једну зиму у лову на лавове и у упознавању крокодила и афричких слонова. Мада је — по Претровим речима — пантер опаснији, носорог јачи, а питон подмуклији, лав ипак остаје цар свих животиња и нема величанственијег призора од пара лавова који се сунчају у врелој афричкој степи. Овде ћемо изнети неколико доживљаја овог познатог ловаца, које је он сам испричао у једном чланку.

је претходно бацио у вис прегршт песка, да би открио правца кретања ветра, он је у широком луку заобишао лавове и кад се најзад упутно према њима ветар му је дувао право у прса. Ловац који жели да извуче живу главу из оваквог дова мора се одлико-

Проломи се пуцањ

Сад смо били на свега 150 метара од лавовског пара. Животиње су спавале, једна поред друге. То је био величанствен приказ, на који сам годинама чекао. Дрхтао сам од узбуђења целим телом. Тек

убрзо се изгубила у високој трави. За њом су отскакутала два лавчета, која смо тек тада приметили.

Кад је прошла опасност, Малисар је почео да ми прича о лавовима:

— Услед једне прастаре заблуде, лав често и данас називају пустињским царем. У ствари, он избегава пустиње и најрадије живи крај воде. Начин на који он лови животиње из основа се разликује од начина лова великог пљачкаша и себиџака тигра, или крволочног усамљеника пантера. Док остали лавови организују хајку на дивљака, најјачи и највештији међу њима чека жртву у заседи. Лав има огромну снагу. Једним ударцем шапе он може да убије антилопу. Лав напада и много крупније животиње од себе, као што су биво и носорог. Скоковима од по двадесет метара, он је најбољи скакач међу свим афричким зверима. Он је најбржи после гепарда и пантера и креће се брзином од 25 метара у секунду. Ретко убија из обести и не мрцвари своју жртву. Један захват огромним чељустима или удар шапом довољни су да је усмрти. Кад ловац убије лавицу, лав по правилу бежи. Међутим, кад је лав убијен, разјарена лавица неустрашиво кидише и на десеторну наоружаних људи. Занимљиво је да лав коме је тана разнело срце још има довољно снаге да претрчи неколико стотина метара и нападне свог убицу. Није редак случај да се поред мртвог лава, у локви крви, нађе и мртав ловац.

малог каменог брежуљка, са кога се видело више километара наоколо. Неочекивано, устукнуо сам од усхићења... и страха. Мој поглед се приковао за два снажна мркожуца теда. Лав и лавица! Премали су...

Малисар ми је руком дао знак да кренем за њим. Пошто

вати бескрајним лукавством и стално будном пажњом. Довољно је направити неколико корака низ ветар па да с ваздухом допре у раширене ноздрве животиње мирис човека и потстакне је на напад. Газели смо по земљишту пуноко рупа које су направила стопала слонова, тако да сам неколико пута жестоко посрнуо.

кад се нађе овако пред огромним животињама, без решетачка менаџерије и циркуса које га штите од њих, човек схвати колико је ситан и слабачак.

На неки тајанствени начин цар животиња је био обавештен о нашем присуству и полако се дигао, док се његова женка почела протезати. Сјајна, црвена грива мужјака блештала је на сунцу. Урођеним инстинктом ловаца Малисар је схватио да је лаву довољно неколико скокова па да нас шчела за врат и дао ми је знак да опалим. Проломи се пуцањ. Лав се пролепо, винуо се у ваздух као бачен опругом, направно неколико суздних скокова праћених грозном риком и стропштао се на двадесетак метара од нас.

За то време женка нам се полако приближавала. Малисар је већ био искористио тренутак и држао је филмску камеру у рукама, снимајући јединствени приказ. Два човека очи у очи с разјареном лавицом! Ја сам био спустио пушку и немо сам посматрао животињу.

— Не смећ учинити ни најмањи покрет, — шапну ми Малисар. — Довољно је да лавица примети да хоћемо да бежимо или да је нападнемо па да се муњевито устреми на нас.

Осим тога, знали смо да је за брањено убити лавицу, јер она може носити младунце у својој утроби. Дланови су ми се обдарили знојем, али сам и даље укочено стајао. Гледали смо се нетрепично. Ко ће бити јачи? Животиња или два преплашена човека? Лавица је била изненађена. Очекивала је све друго само не да ћемо стајати као кипови. Очушила је ваздух и

Кад смо стигли у село носели убијеног лава, урођеници су нам приредили гозбу. То је био први лав кога сам убио те године и по обичају урођеника морао сам да поједем његово срце. Код принаца влада уверење да је то најбољи начин да човек добије лавље срце.

Кад слонове обузме гнев

Сутрадан ујутру продужили смо пут. На пола сата хода од логора угледали смо грозан приказ. У песку је лежао превртнут камион, а око њега на све стране била су разбацана измрцварена, крвава тела десетак принаца и два белца. У првом тренутку били смо збуњени. Шта им се догодило? Ускоро је дотрчало неколико урођеника и по огромним траговима у песку реконструисали смо ову трагедију која је остала без сведока. Камиион којим су се несрећници возили наишао је на стадо слонова и по вијугавим отисцима гума у песку могло се закључити да је шофер очајнички покушавао да их мимоиђе и да им умакне. Али, слонови нису тако питоми као што често мисле посетници зоолошких вртова. Обузети изненадним гневом, они су преврнули камион и изгизали људе, који су у паничном страху покушавали да умакну.

Слонови су веома људиви и по томе прилично потсећају на човека. То су дружељубиве животиње, које се окупљају у групе према годинама и полу. Младунци се окупљају да се играју, женке да се сатима шетају, а матори мужјаци да на разне начине даду одушке својој злој вољи. Слонови необично воле да се кинђуре и шарају разним бојама. Нисам се мало зачудио кад сам видео

једног слона обојеног од главе до пете црвеном бојом. Мало даље спазио сам црвену гвоздену руду латерит, о коју се калиперни слон вероватно сатима трљао док није постао савим црвен. Другом приликом наишао сам на потпуно белог слона, који се био окупао у каолинском блату.

Жртву вуку на дно реке

Ново непријатно изненађење чекало нас је кад смо се одвојили од страшног призора и продужили ка обалској реци. Мој приг сапутника Тангара ујела је изненада мала афричка мушица безазленог изгледа. Дечака је одмах обузео ужасан страх, који ми је постао јасан тек кад сам сазнао да та мушица положи у мишиће јаје, из кога се после неколико часова излеже поткожни црв, који може да буде дугачак читав метар и зарива се све дубље у тело. Једини лек састоји се у томе да се мишић на том месту расече ножем и црв извади помоћу парчета дрвета. То смо и учинили док је Тангара, стегнувши зуба, јуначки подносио бол.

После ручка, док су се облаци гомилали на хоризонту, приметили смо непријатне птице-водиче, веснике стада бивола, које обично у галопу жури за њима. Крештав писак ове птице претставља за бивола знак да се опасност приближава. Тада се биволи узнемире и убрзају свој галоп. Само најiskusнији афрички ловци знају колико може бити опасно стадо бивола које наступља на широком фронту и који уништава све пред собом. Кад му се човек неочекивано нађе на путу, једини му је спас да поступи као италијански истраживач Гати, који је једном приликом сачувао

главу само захваљујући изванредној присебности. У облаку прашице журило је према њему 300 бивола, а њихове копите одјекивале су као удар грома. У последњем тренутку он је почео да урла из свег гласамашући својим шеширом и капутом и... животиње су се геоеквикано развојиле и протутњале поред њега. Ми смо били боље среће. Тога дана није се појавило стадо, већ само два бивола, додуше огромна, који су мирно прошли поред нас.

После вишедневног путовања стигли смо до реке Шари, у којој живе крокодили дугачки пет до шест метара. То су праве оклопне лађе, страховито наоружане. Слично старим Египћанима, многи афрички народи сматрају крокодиле за божанство. Они живе у води, али се вешто крећу и по сувутице могу да трче доста брзо на својим кратким ногама. Крокодили су људождери ретке крволочности. Супротно веровању укорењеном у Европи, они не једу своју жртву одмах, већ је одвуку на дно реке, раскомадају је и закопају у муљ да би иструнула, јер крокодили једу искључиво труло месо. Крокодил је у стању да једним замахом својих страшних чељустипреполови готово сваку животињу. Ако онај кога су докачили зуби крокодила неким чудом успе да умакне, то још не значи да је избегао опасност. Његова рана се убрзо инфинира и ако му се не притекне у помоћ ефикасним лековима нема му спаса. Мада се страх који урођеници гаје према крокодилима може мерити само са страхом који осећају према пантерима, они радо једу њихово месо, а нарочиту послатницу за њих претставља крокодилски реп.

Новосћи и ироналасци

О Звучним таласима моћи ће да се открива рак. Уз помоћ нарочитог „радарског“ уређаја, емитоваће се звучни таласи у организм. Свака ћелија има свој карактеристичан одјек, па, према томе, и свака израслина у телу. Таласи се емитују с две стране, тако да се добијају подаци о месту и величини израслине. На исти начин моћи ће се откривати и страна тела која су продрла у организм, као и промене на можданим ћелијама, и то у врло раном стадијуму.

О Кобиње млеко важило је још код старих номадских народа у Азији као лековито. Од њега се справља такозвани кумис. Данас се медицина у Совјетском Савезу користи тим искуством, као што се види из чланка у једном тамошњем стручном листу. Створени су нарочити санаторијуми, у чијој се близини држи велик број кобила. Пошто се доведе до врења, млеко се држи у хладњачи. Лековитост се приписује великој садржини витамина Ц, шећера и нарочитом споју млечне и угљене киселине. Како се саопштава, постигнут је извештан успех у лечењу плућних болести.

О Теорија према којој вегетаријанци ређе оболевају од рака него остали лишена је сваког основа, — кажу амерички научници који су се тим питањем бавили. По правилу, рак се јавља у подједнакој мери и код вегетаријанца и код људи који једу месо. Утврђена су само два изузетка. Једно обољење крви, које се јавља претежно код жена и које је проузроковано недовољним уношењем поврћа у организм, може да изазове рак. С друге стране, јавља се врло често рак на јетри код Банту-принаца, који готово уопште не једу месо.

О Вештачки крвни судови праве се сада од орлона — влакна сличног најлону и перлону. Орлонско влакно се не раствара у организм и у погледу еластичности превазилази све пластичне материје које су се досад употребљавале у ову сврху. Што је најважније, ови „крвни судови“ могу се израђивати у неограниченим количинама. Раније су постојале такозване „банке“ правих артерија, у којима су конзервисани крвни судови умрлих. Међутим, оне нису биле у стању да покрију све већу тражњу, тако да ће орлонски крвни судови имати велику примену.

Атомске централе

У трошак атомског „горива“ у првој атомској електричној станици Академије наука СССР за 24 сата износи 30 грама урана, у величини ораха. У термоцентрали истог капацитета за производњу исте количине електричне енергије потребно је 120 тона угља. Познати совјетски научник Ољег Писаржевски, у часопису „Наука и живот“, праведи ово поређење истиче да се претварањем топлоте у електричну енергију путем атомског реактора, ако је коефицијент коришћења 25%, целокупна количина електричне енергије коју даје Днепрострој у току године може постићи утрошком око 100 килограма атомског горива.

Производња електричне енер

гије овим начином засад је још скупа. Међутим, даљим усавршавањем постићи ће се да енергија из атомских електричних централа буде знатно јефтинија. Писаржевски на све то указује имајући у виду постигнућа у САД, а посебно са искоришћавањем атомског котла. Тај котла је тежак преко 1400 тона, висок око шест метара, а ширине и дужине — око 9 метара. За њега је било потребно око 50 тона урана. Сад је исти реактор сведен на знатно мање размере, са запремином за 900 грама урана. На пољу нуклеарне енергије наука је на путу да оствари велика постигнућа, што ће довести до производње електричне енергије коришћењем атомског горива по знатно јефтинијим ценама.

Тован Стерија Поповић дошао је у Србију 1840 године и одмах постављен за професора природног права на Лицеју у Крагујевцу. Стерија је већ био познат српски књижевник, писац романа и, нарочито, популарних позоришних комада: „Светислав и Милева“, „Милош Обилић“, па веселих „позоришта“: „Лажа и паралажа“, „Тврдица“, „Покондирена тиква“, „Зла жена“. Његове комаде приказивале су војвођанске позоришне друштвине и они су тада сачињавали главнину нашег националног репертоара. Оно остало били су углавном преводи, прераде и „посрбе“, тј. радња је преносила у српску средину и страна имена замењивала су нашим.

„Кад се слеђује године (1841), пише Јован Ст. Поповић у својој аутобиографији, Лицеум премести у Београд и трудом А. Николића театар заведе, Поповић нађе мило поље за своју делатност. Не само што је дјела за претстављање сочинјавао, него се трудом и позоришнике обучавао“.

Бумручка магаза била је пуна света

Атанасије Николић дошао је годину дана пре Стерије у Србију, такође као професор на крагујевачком Лицеју. И Николић је волео позориште. Још као студент пештанске поетике и наставник новосадске гимназије, он је с децом из основних школа и гимназијата основао дилетантску позоришну друштину. „Дајући претставе с добрим успехом (1826)“, Атанасије Николић био је писац радо гледаних позоришних комада с музиком и певањем, састављених према народним песмама (Краљевин Марко и Арапан и др.). Његова је заслуга што је одмах ујесен, кад је Лицеј премештен у Београд, основана позоришна друштвина. „Ја скупим дилетант од младих чиновника, прича А. Николић, нађем и женскиње и све обучим. На Бумруку доле уступи ми се једна магаза, и ту се отпочну претставе давати“. Прва је одржана 4 децембра 1841. Била је то свечана претстава: њоме је отворена прва позоришна сезона у Београду. Давала се Стеријина драма „Смрт Стефана Дечанског“.

Почетак прве позоришне претставе у Београду заказан је за пет сати увече „по европејском времену“, али већ око три сата бумручка магаза била је пуна света, иако се за прво место плаћало два, а за друго један цваник. У четри сата већ је настала гужва, јер је свет и даље пристицао кроз Варош-капију и кроз Савва-капију. Да би забавио нестрпљиву публику, капел-мајстор Шлезингер, тада једини музичар у Србији, изводио је са својом бандом народне игре и песме које је сам ставио у ноте.

Претстава је лепо протекла. Дилетанти су своје улоге изводили како су знали и умели: декламовали су и махади рукама, тачно онако како их је редитељ научио, и оно што су декламовали знали су напамет, па су их због тога рецензенти похвалили, а публика им се дивила. После заврше не претставе, касно у ноћ, кад се свет разишао својим кућама, говорило се, додуше, и о приказаном комаду, али највише о томе како је који „позоришник“ био маскиран, да ли је било лако одмах препознати Николу Христића или Димија Матића (обојница су до-

Стерија

ције постали министри), или одмах погодити која је била госпођица Катница а која Марија...

Дилетанте замењују глумци
У пролеће 1842. дилетанте Атанасија Николића заменили

ли у тадашњим новинама: „Господо списатељи театралних дела, дајте из српске старе и нове историје, дајте из српског живота театралне сачине!“ Одзив је био сасвим слаб. И управа позоришта у Београду апеловала је на писце, обећавајући им лепу награду, али писаца није било. Тај тежак задатак да употпуни национални позоришни репертоар преузео је на себе Јован Стерија Поповић.

Одмах у почетку позоришне сезоне у Београду, „управство овдашњег Театра“ о-

су глумци који су дошли из Загреба и давали претставе све до половине августа. Ово прво београдско позориште, по згради у којој су давине претставе, названо је „Театар на Бумруку“. Бумрук, царинарница, на савској обали, у то време била је једна од највећих зграда у Београду. Како је изгледала позоришна сала, о томе говори један савременик: „Место где се претставе држе јест велика магаза у Бумруку, која је на две стране раздвојена: с једне стране стоји позориште, с друге спаши, који се састоје од разних кожда, и оне по просторији не шире баш најудобнији мирис. Позориште је потесна“. Декорације су сасвим скромне и не мењају се баш често. И све је скромно, и више него скромно...“

Поред Атанасија Николића, књижевник Јован Стерија Поповић био је душа овог првог београдског позоришта. Ту је он нашао „мило поље за своју делатност“, сматрајући да је улога позоришта од „преваходног“ значаја у народном васпитању. Оно подиже национални дух и исправља морална застрањивања. Зато је потребно да позоришни репертоар буде састављен од комада који обрађују значајне догађаје и личности из народне прошлости, борбу против непријатеља, подвиге омиљених народних јунака и витезова и народни живот. Исто тако, у репертоару треба да буде што више комедија — веселих позоришта или позорја, како се то онда говорило — јер нико се лакше не може да поправи „него кад се сам својим будалаштинама смејати почне“.

„Дајте из српског живота театралне сачине“

Такав репертоар тек је требало створити, што је био тежак и мучан посао. Српских књижевника који су радили на драмској књижевности било је мало. Узалуд су добронамерни „љубитељи позоришта“ вапи-

НАЈМАЊА БАТЕРИЈА

Батерију малу као дугме израдила је једна америчка фабрика сатова. Ова мала батерија, која ће служити за уметање у часовнике, може да ради пуно две године.

НЕУНИШТИВА

Кад се морска звезда исече на комаде, сваки од тих комада

да ће се поново развити у нову звезду савшеног облика.

НЕЧУЈНИ БУДИЛНИК

За оне који тако тврдо спавају да их ни звоњење будилника не може пробудити америчка компанија „Зенит-радио“

бјавило је у „Српским новинама“ оглас, који уједно претставља и први наш конкурс за глумце и за драмске списатеље. Првенствено су се тражила драмска дела састављена „по народној историји, по народном карактеру и обичајима“. Стерија се одмах одзвао и приложио је позоришту „седећу оригинална сочинјенија за претстављање“: „Смрт Стефана Дечанског“, „Превару за превару“, „Женидбу и удадбу“, „Волшебни магарца“ и „Ајдуке“. Све су то били сасвим нови комади, дотада не извођени, и Стерија их је уступио без икакве награде. Доцније је приложио позоришту још жалосну игру „Владислав“ и шаљиву „Симпатија и антипатија“.

Тако је, поред раније написаних и извођених комада, по зориште на Бумруку располагало с петнаест Стеријиних дела. Сва су она извођена, а поједина и по више пута, иако та прва београдска публика није баш волела да „позоришници повторују комаде“. Стеријине драме из народне историје радије су гледале него његове веселе игре. Било је у тадашњој публици и таквих који су сматрали да је „комедија“ баш против њих „сочинјена“, „па гдикују шалу или израженије криво толкујући или на себе узимајући, мргоде се и љуте, али шта да им се чини?“ Гледајући Стеријине комедије „Кир-Јању“, „Злу жену“ и друге, многи „зрител“ напустио би позориште врло љут и увређен, јер је био уверен да господин начелник (Стерија је тада био начелник одељења за просвету) који пише ове комедије баш лично на њега циља. Цинцари, којих је тада било прилично у Београду, долазили су у театар у дугим антеријама, с кратким ђур

четима опшивеним црним первазом од јагђеће коже, у великим вуненим чарапама и отвореним папучинским ципелама, да погађају ко је од њих баш прави Кир-Јања. Јер их је била пуна главна чаршија, од Зрека до Саборне цркве. Срби би им се тада прегали, али није прошло дуго па би неки од њих и себе препознао у комедији. Тада би се заједно мргодили на театар и љутили на списатеља, који докон ружи и нагрђује честите чаршиске људе...

Публика је нарочито радо гледала „Милоша Обилића“

Од Стеријиних „жалосних позоришта“ публика је нарочито радо гледала „Милоша Обилића“ и „Светислава и Милеву“, па и при „повтореном приказивању“ (репризи) „театер је био дупке пун зрителја, који су са пуним задовољством претстављенија ова гледали“. На овим претставама долазило је до извесног неспоразума између глумаца и једног дела „читајућег публикума“. Наиме, неки „који су раније печатано сочинјеније читали и готово га наизуст знају, па су у томе као нешто примећивали што је ово или оно из печатаног дела изостањено“. Стерија је сва ова младеначка дела прерадио баш за Театар на Бумруку, „не само у плану него и у дијалогу“, јер није хтео да допусти да у његовом „присуству ступа на позориште онако као што је“. Одатле је и дошло до замерки „читајућег публикума“. Но, то је уједно и пример с колико је пажње талања публика пратила извођење позоришних дела која је већ и раније читајући заволела и знала их наизуст.

Све своје слободно време Стерија је посвећивао позоришту. Писао је за њега комаде и преводио са страних језика. Превео је два комада од Виктора Игоа и неке мање комаде с немачког. Поучавао је глумце, саветовао их како треба да говоре и изводе своје улоге. Он је, како би се то данас рекло, и постављао на

сцену поједина дела, своја на рочицу.

Све што је урађено у овој првој позоришној сезони, урађено је с врло скромним средствима и с глумцима који, сем неколико изузетака, нису били далеко одмакли од просечних дилетаната. Позоришни рецензенти били су према „позоришницима“ више него пажљиви, али је зато публика понекипут неусвише оштро испунала. Стерија је хтео да глумце васпита и као људе и као уметнике. „Особито је за све позоришнике једно и главно правило, писао је он у „Српским новинама“, које довољно препоручити не можемо: да само онај лепо име вештака (уметника) заслужије који свога еписатеља добро разуме, с њим говори и по његовом духу дејствује. А да се ово произведе, није доводно само своје задатке наизуст научити, но и мислити и докучивати тежње сочинјатеља. Наравно да је ово с великим трудом скопчано, но тек оног венац похвале, веће него сва пљескања руку краси, који своје заниманије не као надничар но као художник (уметник) љуби, и томе све своје часове посвећује“.

То су били Стеријини погледи на задатак који глумца треба да има у позоришту и његово схватање глумачког позива. И то је уједно први пут да се код Срба чују о глумцу овако озбиљне и узвишене речи. Изговорио их је искусан позоришни човек, Јован Стерија Поповић, који је позориште и позоришну уметност волео знад свега. Театар на Бумруку, том првом београдском позоришту, он је био један од главних покретача, најплоднији писац, глумачки педагог и редитељ.

МАЛЕ ЗАНИМАЊИВОСТИ

ЦИГАРЕТЕ КОЈЕ СЕ САМЕ ПАЛЕ

После непромислене хартије за разну употребу, која се у Њујорку продаје преко уличних аутомата, у Америци се појавила још једна новина — цигарете које се саме пале.

УПОРНИ БОРЦИ

Забележено је да су укрштене и нарочито одгајене си-

„КРОЗБИ-ТРАКА“

Као што се снима звук, ускоро ће се и слике преносити на електромагнетску траку. Тада ће се филмови моћи одмах приказивати, без претходног развијања и осталих досадашњих манипулација. На усавршавању овог проналазак, који ће претстављати претокрет у филмској техници, ради се под руководством чувеног певача Бинга Крозбија. По њему је овај изум у стручним круговима назван „Крозби-трака“.

ШТА ЈЕ ТЕ?

ТЕ је уређај израђен у облику слова т, који на аеродрому показује правац ветра. Израђује се од платна и онда га послужиноци окрећу према правцу ветра, или је на постољу са осовином, те га ветар поставља у свој правац.

Јамске рибе „борци“ биле у стању да се боре и по читавих шест часова.

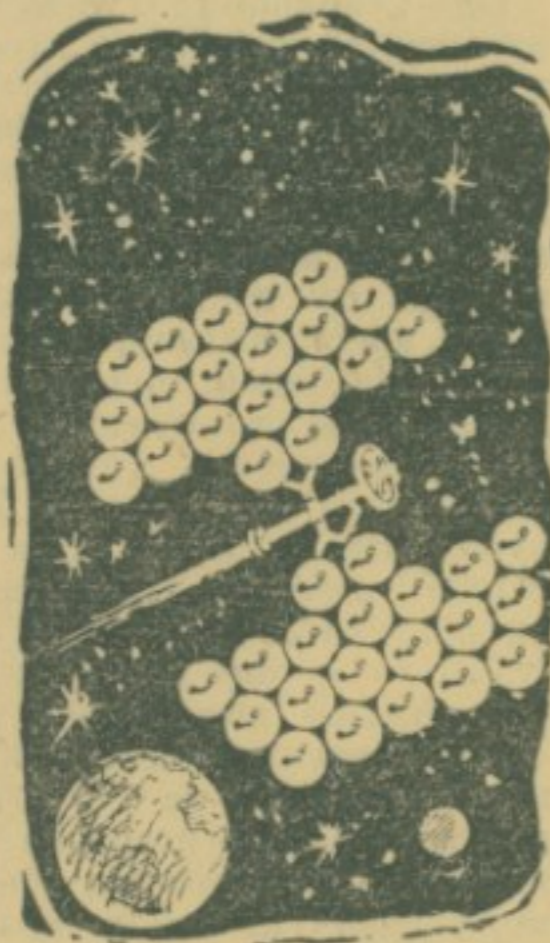
(НАСТАВИТЕ СЕ)

Сунчани ВАСИОНСКИ БРОД

Још много пре но што су браћа Рајт полетела на првом авиону с мотором, писци фантастичних романа, а и научници, маштали су о лету у свемир. Њихови снови су сваки даном све ближе остварењу, а многи астронаутичари већ имају готове планове за међупланетарне бродове. Али, пре но што приступе њиховом извођењу требало би да реше један проблем: питање горива које би покретало брод на његовом путу до какве друге планете. Због тога замисао доктора Ернеста Штулингера о васионском броду који би се кретао помоћу сунчеве енергије претворене у електричну изгледа у први мах сувише једноставна да би била могућна.

Његов васионски брод — наравно, још на папиру — потсећа на фантастичног лептира. У трупу брода-лептира треба да буду смештени мотори и кабина за пилота и 24 члана посаде, а по мрежастим крилима, као тачкасте шаре на лептиру, издубљена огледала од веома танког алуминијума за прикупљање сунчеве енергије. У средини сваког огледала, налази се по један бојлер, на који пада концентрисана сунчана светлост одбијена од глатке површине огледала. Пар из бојлера покреће турбогенераторе и тако се добија електрична енергија потребна за пропулзивне мо-

торе. Алуминијумска огледала с бојлером и генератором претстављају мале електричне центре, потпуно независне једна од друге, тако да квар на једној или две неће бити никаква сметња за даљи лет. А како је читав конструкција тих електричних центара веома једноставна, квар ће се моћи оправити и док се брод налази у покрету.

Али, и пред остварење Штулингерових планова испречио се један проблем. Његови пропулзивни мотори, довољно јак за лет у васиону, немају толику снагу да би брод одбацили до висине где више не дејствује привлачна снага Земљине теже. Због тога узлетнице брода, према замисли конструктора, биће на вештач ком Земљиним сателиту који би кружио око наше планете

на висини од 1.075 миља. Недавно саопштење америчког министарства војске о конструкцији првог вештачког сателита и о његовом одашљивању у васиону за две до три године показује да Штулингерово замисао о узлетници ван Земље није пука фантазија. На том првом сателиту неће бити људи, али је готово сигурно да ће после десетак година око Земље кружити један много већи, на коме ће, поред разних инструмената, бити и становника.

На такав сателит, помоћу обичних вишеспратних ракета, биће у деловима пренесен Штулингеров сунчани васионски брод и тамо поново састављен. Како је брод пред виђен за лет по свемиру, значи у простору где нема ваздушног отпора и гравитације, његова конструкција биће изванредно лака и неће премашивати 250 тона. Узлетање сателита биће без потреса и слично поласку обичног

воза. Почетна брзина брода биће једнака брзини којом сателит кружи око Земље, тј. око 16.000 миља на час. У почетку ће брод летети готово паралелно са сателитом, а затим ће, постепено повећавајући брзину, узети жељени правац.

Лет до Марса на сунчаном васионском броду трајао би 18 месеци. Додуше, на обичном ракетном ваздухоплову то растојање би се могло превалити за упола мање времена, али би трошкови лета били бар десет пута већи. Као што не би могао да узлети са Земље, сунчани брод исто тако не би могао, због своје лаке конструкције, да се спусти ни на једну планету, већ само на сателит са кога је кренуо. Али, он би могао да се остави планетама довољно приближи да испита прилике на њима, као и могућности за слетање ракетних бродова. Једном речју, он би утро пут међупланетарним летовима.

Откривен Јупитеров „изгубљени“ месец

Пре тринаест година астрономи су „изгубили“ Јупитеров месец број осам и сва трагања за њим била су све до недавно узалудна. Јупитер има дванаест сателита. Месец VIII откривен је први пут 1908 године са опсерваторије у Гриничу. Овај Јупитеров сателит светио веома слабом светлошћу, а пречник му је, како се претпоставља, свега тридесет миља. Он је далеко од Јупитера и због привлачне снаге Сунца његово кретање је веома неправилно. Понекад се месец VIII толико удаљи од Јупитера да је привлачна снага ове планете једва довољна да

га задржи као свог сателита. Због тога је тешко пратити његов пут и знати његов положај. „Изгубљени“ сателит поново је откривен захваљујући цинвском електронском мозгу „Унивак“, који је за шестаодевет минута математичким путем одредио његов садашњи положај. На основу тих података месец VIII је лако сагледан помоћу великог телескопа, пречника два и по метра, опсерваторије Маунт Вилсон, у Калифорнији. Истовремено, електронски мозак је израчунао кретање овог месеца-луталице у току идућих двадесет и пет година.

ВЕКОВАТИ или не...

МУДРИЈИ ОД СВИХ

Махараџа од Јанпура има титулу „саван“, што значи „један и једна четвртина“.

због тога што се сматра да је човек који заузима тај високи положај за један део и једну четвртину мудрији од читавог осталог човечанства заједно. Ову титулу добио је предак садашњег махараџе Џан Синг (1686—1743).

СВИ СЕМ МАЈКЕ

На свадбеним свечаностима у индиским племену Пали, које живи у области Таниоре, учествује не само родбина, већ и читаво село. Недостаје само једна особа: невестина мајка.

НЕОБИЧНА ПОМАЈКА

Кучка расе кокер-спанијел, која припада Етели Се-

вијер из Литлфилда, у Тексасу, „усвојила“ је троје мачића чију је „мајку“ прегазно аутомобил кад су они имали свега пет дана. Помајка их је не само отхрањивала својим млеком, већ их свуда у стопу пратила док нису сасвим одрасли.

СНАГА ЖИВОТА

У Муршидабаду, у Индији, може се видети један стари топ, дуг преко пет метара и тежак седам тона, који је снага младог дрвета одигла за 130 центиметара од земље. Топ је био изливен 1637 године од легуре осам метала: злата, сребра, бакра, олова, цинка, живе, гвожђа и ка-

лаја. Испод топа, познатог у читавој Индији под именом „јахан каша“, што значи „освајач света“, изникло је дрво које је током времена обухватило својим стаблом „освајача света“ и одигло га од земље.

Траједија патуљка

КОЈИ ЈЕ ПОСТАО НОРМАЛАН ЧОВЕК

Мексикански патуљак Дијега Домингес био је до пре нешто више од године реал примерак расе кепеца и лично се својим растом од свега 76 сантиметара. Он је био задовољан, јер је зарађивао доста новца у америчким циркусима.

Данас је његов опстанак угрожен. Он нема више ни пребијене паре, нико се за ње не интересује. Јер, Дијега Домингес је порастао. Он сад личи на све остале људе, али баш то је његова несрећа. Драма Дијега Домингеса почела је пре три године. Те зиме је озбиљно назебао и добио је тежак грип. Сви су већ мислили да ће умрети. Тада му је притекао у помоћ др Педро Хименес Бланко, познати лекар из Мексико Ситија. Он му је дао више ефикасних лекова и болест је кренула набоље. За седам дана Дијега је потпуно оздравио.

Када је први пут устао из постеље, из Дијегових уста отео се усклик чуђења. За време болести он је био порастао око десет сантиметара. И све би било добро да је на томе

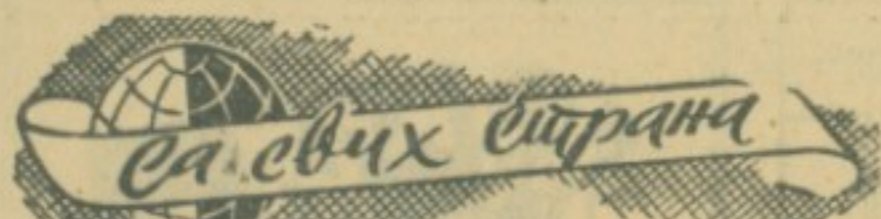
остало. Али, он је наставио да расте великом брзином. Годину и по дана после болести био је висок 164 сантиметра. То је већ био нормалан одрастао човек малог раста. Дијега је остао без посла и ниједан циркус није се више интересовао за његове вештине, које су некад привлачиле хиљаде гледалаца. Тада је он потајно почео да пријекљује да постане цин. Међутим, кад је достигао висину од 164 сантиметра престао је да расте. Дијегова ситуација изгледала је безизлазна. Био је одрастао човек, а није знао ништа осим циркусних вештина које су привлачиле гледаоце само као допуна његовог патуљастог раста. Шта да ради? Затражио је савет адвоката и на његов предлог поднео је тужбу против др Хименеса, који му је спасао живот. Тражио је отштету од милион пезоса зато што га је овај лишио патуљастог раста и направио га нормалним човеком. Необична судска расправа отеже се већ месецима и задаје велике муке мексиканским правницима. Ових дана треба да се донесе коначна пресуда, коју цео Мексико очекује с великим интересовањем.

МАШИНА УМЕСТО МРЕЖЕ ЗА ХВАТАЊЕ ЛЕПТИРОВА

У енглеском научном часопису „Природа“ група енглеских зоолога објавила је резултате својих опита о хватању лептирова и других инсеката помоћу нарочитог апарата сличног оном за усисавање прашине. С једне пољане од отприлике педесет квадратних метара зоолози Џонсон и Сутвуд сакупили су помоћу оваквог апарата 189 обичних пужева и пужева голаћа, 1.606 паукова, црвића и других зглаварка и 2.945 крилатих инсеката. Кад су непосредно после тога, заједно с групом студената, пажљиво прегледали сваку стопу ливале, утврдили су да је апарат усисао више од деведесет отсто њених ситуација становника. Ниједан од ухваћених инсеката није био ни најмање повређен.

Соп. 1933, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

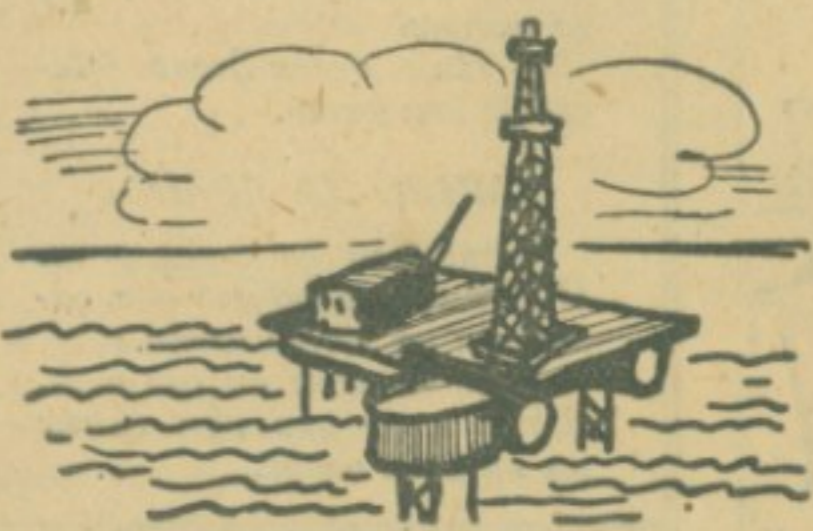
АПАРАТ ЗА НАГЛУВЕ — У НАУШНИЦАМА

Недавно је у Енглеској начињен врло успео апарат за жене чији је слух у већој мери ослабио. Апарат је смештен у наушницама и, ако коса пада преко ушију, потпуно је невидљив. Направа се састоји из два дела: из пријемника, који се налази у коси, и слушалица, које су у наушницама. Кратка и провидна жица, пролазећи иза ушне шкољке, спаја оба дела. Изум је врло практичан и лак за ношење, али још није довољно јестин. Цео уређај стаје, како јавља један француски лист, око 30.000 франака.

ОСТРВО НА ШТУЛАМА

Сматра се да ће вештачка пловна острва много допринети истраживању нафтоносних поља испод морског дна. Принцип на основу кога су острва начињена веома је прост. Лађа их доводе до места испитивања, а затим, уз помоћ 63 електрична мотора, „острво“ спушта своје три цинковске металне ноге све до морског дна. Пошто тако често „стане“, почиње бушење тла. По завршеном испитивању мотори увлаче ноге на њихово место, острво опет постаје покретљиво и лађа га одлачи на неко друго место где је оно потребно.

Цео уређај тежак је 3.500 тона и стаје преко 700 милиона франака. Узимајући у обзир корист коју пружа, цена није велика. Непомични понтони, који су досад употребљавани, били су врло скупи и мало се ко усудио да у њих улаже новца. Засада је начињено само неколико оваквих острва, која се налазе на пробном раду. Ако оправдају наде, израђиваће се у знатно већем броју.

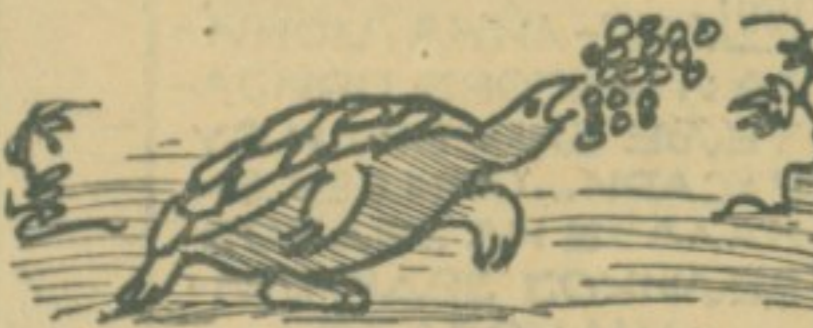
ПРОТИВ БУКЕ

Од недавно је дозвољена слободна употреба у жирооперације сврхе оних боја које су штитиле подморнице у току Другог светског рата да их не пронађу справе са ултра звучима. Слој боје начињене од опанола, дебео свега један милиметар, којом су премазани унутрашњи и спољни делови аутомобила, спречава вибрирање сваког појединог дела, чиме се постиже „савршена тишина“.

КОРЊАЧА КОЈА ВОЛИ ГРОЏБЕ

У акваријуму зоолошког врста у Минхену налази се једна корњача која много воли грождје, а не одбија ни друго воће. Она је у стању да

после завршеног обода, који траје 40 минута, у сласт поједе килограм грождја, четири крушке, четири јабучке, три наранџе и три банане.

РЕТКЕ ЖИВОТИЊЕ У КАЛИФОРНИСКОМ ЈЕЗЕРУ

У једном од језера у Калифорнији недавно су откривене водене животиње за чију се врсту мислило да је изумрла пре 450 милиона година. До открића је дошло после велике буре која је од пустиње у близини мора начинила језеро. Петнаестак дана касније запажено је да у води врви сјајаст животињаци широким један, а другачких 2,5 сантиметра. Њихова појава изазвала је право запрепашћење код научника јер су оне јако потсећале на „трилобите“. До недавно се сматрало

да је од породице „трилобита“ остао у животу само „краљевски морски рак“, један од најстаријих љускара на свету, који насељава северне обале Атлантика. Сада, пошто је од вајкада неплодна земља претворена у језеро, животињце су се наједном појавиле и научници се питају како су ту стигле. Постоје две претпоставке: да су јаја из којих су се излегле донета ветром или да су се ту налазила много милиона година. У сваком случају заговетка је необично занимљива и није чудно што је привукла многе природњаке.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ОТРОВ НА АУТОСТРАДИ

Једна група хајделбершких студената, уз помоћ нових метода и Гајгеровог бројача, испитивала је старост жбуња поред аутостраде која води за Франкфурт на Мајни и утврдила да је жбуње старо — 4000 година! Неповезљиви према овом резултату, заинтересовали су се у управи за зеленило за старост жбуња и добили одговор да је жбуње засађено пре годину дана.

Како је дошло до толике разлике?

Као што је познато, биљке се великим делом састоје из угљеника, који добијају из ваздуха. Тај угљеник садржи један одређени део радиоактивног угљеника, званог угљеник 14, који се током хиљада година претвара у друге елементе. Како то претварање тече правилно и равномерно, може се према садржини угљеника 14 у некој живој биљци или делу утврдити старост. То је открио професор Либи из Чикага и уз помоћ овог метода може се утврдити старост разних предмета за пуних 25.000 година уназад.

Како су за утврђивање старости развили геолошки методи недовољно тачни, то су археолози из целог света почели да бомбардују професора Либија делићима предмета чију је старост требало утврдити. Послат му је и делић „сунча-

ног брода“ фараона, за који је Либи утврдио да је стар 3621 годину. За једно старо насеље у Ираку утврдио је Гајгеров бројач професора Либија старост од 6707 година. У свим тим случајевима „атомски сат“ је био врло прецизан и резултати које је он давао поклапали су се с претпоставкама.

Како су онда хајделбершки студенти дошли до резултата који се разликују од правог стања ствари за пуних 3999 година? Јесу ли они открили неки недостатак у Либијевом методу? Не, они су превидели једну околност и тако направили грешку у одређивању старости жбуња. Наиме, они нису узели у обзир то да жбу-

ње поред аутостраде не узима угљеник из ваздуха, као остале биљке, већ из гасова које избацују аутомобили. А тај угљеник потиче из нафте, која је створена пре много хиљада година. Тако је Гајгеров бројач показао код биљака које удишу те гасове далеко већу старост од стварне.

Али, ово указује и на нешто друго. Кад су гасови поред аутостраде толико концентрисани да могу да утичу на унутрашњи састав околних биљака, то значи да они могу да буду од знатног утицаја и на људе. Како је у великим градовима концентрација гасова које избацују аутомобили свакако далеко већа него на отвореној аутостради, над овом чињеницом се треба замислити.

СРЧАН ДЕЧАК

Тајпан је једна од најопаснијих змија отровница, која не уједа човека тек кад је он агани или прође покрај ње, него га напада. Реј Монтевели, тринаестогодишњи ученик из Северног Квинсленда, у Аустралији, наишао је на тајпану дугог преко два метра, који га је одмах напао. Дечак се није збунио, него је једним замахом ножа одрубил главу овој опасној змији. После тога однео је отсечену главу у болницу, да би се исцелио драгоценим отров. По мишљењу стручњака, мало је људи који су остали живи после уједа тајпана.

ФОТОГЕН

Реч фотоген значи погодан за фотографисање, а фотогенично лице је оно које пред објективом сачува лепоту или још добије у лепоти.

ПУТНИЧКИ МЛАЗНИ АВИОНИ

На редовним ваздухопловним линијама у Америци увешће се путнички млазни авиони. Извршене пробе биле су веома задовољавајуће. Један такав путнички млазни авион са четири мотора прелетео је 3.744 кило-

метра за свега 3 часа и 58 минута, што значи да се кретао просечном брзином од 947 километара на час.

БЕЗ УНУТРАШЊИХ ГУМА

Употреба спољних и унутрашњих гума на камионима претставља велик трошак, па се у Америци сада употребљавају спољне аутомобилске гуме без унутрашњих. Оне су тако направљене да камиони могу да понесу више терета и да путују сигурније него што је то досад био случај. Оне су толико јаке да се тешко пробијају или пуцају, а исто тако мање се загревају, па дуже трају.

БИЉКА МАЈЧИНА ДУШИЦА

Мајчина душица је име дугочевне и веома мирисљаве биљке, која расте у степима и проређеним брдским шибљацима или на брдским суватицама у Европи, Азији и Африци. Стабло је полегло по земљи. Биљка садржи једно жуте етерско уље пријатна мириса и љута укуса. Раније се у медицини много употребљавало за чај при лечењу разних болести, а нарочито код великог кашља.

... да би се од комада челичне жице дошло до игле, потребно је двадесет и пет разних операција. Према старој енглеској књизи „Хронолошке таблице“, прве игле сличне данашњим израђивао је у Лондону, око 1540 године, неки Црнац који је у Енглеску дошао из Шпаније.

... само три народа на свету имају своје изразе за смучке. Руси их називају „лижи“. Норвежани их зову „ски“, односно „ши“, а ми „смучке“.

рену, као код свих осталих птица.

... Огњена Земља, најјужнији део Јужне Америке, добио је име по томе што гамошња племена прелазе чамцима са острва на острво носећи са собом „домаће ватре“.

... први мајстори који су израђивали чувене голбенске ћилиме имали су свега двадесет разних боја. Данас у француским радионицама за израду оваквих голбена има више од 14 хиљада разних боја и њихових нијанси.

... касија води порекло из Јерменије.

Сем Пољака и Чеха, који су примиле руски назив, сви остали народи употребљавају норвешки назив „ски“.

... у време кад је Марко Поло боравио у Кини, тамо је већ било папирних новчаница. То су уствари били комади црног папира начињеног од дудове коре. На свакој новчаници налазио се потпис државног чиновника и црвени царски печат.

... играње шаха наслепео, то јест без гледања на таблу, било је познато у Персији и Арабији још у 8 веку.

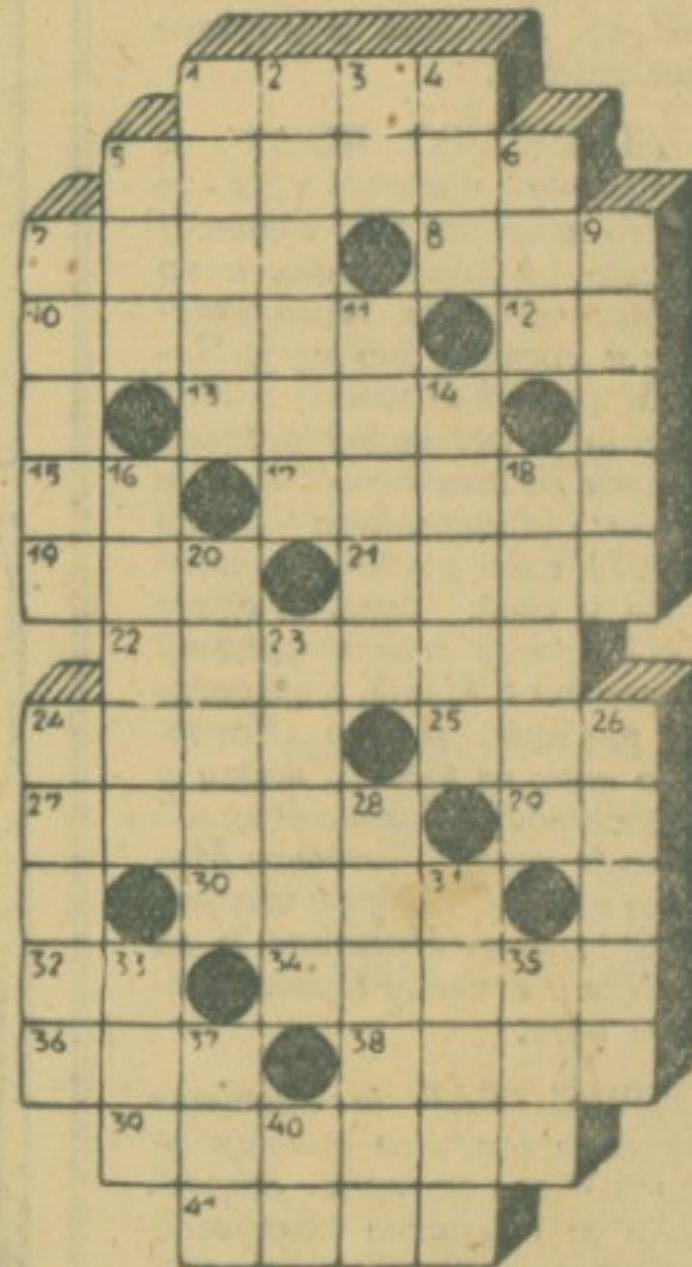
Отуд и њено научно име „прунус арменијска“, што значи јерменска шљива.

... година на Меркуру, планети која је најближа Сунцу, траје свега 37 дана.

Водоравно: 1) пољопривредна алатка; 5) морска риба; 7) израз у шаху; 8) аждаха; 10) држава у САД; 12) предлог; 13) тежина амбалаже; 15) део коњске опреме; 17) речна риба; 18) део лица; 21) мушко име; 22) течност која се добија од сипе; 24) улога; 25) отац (слов.); 27) борилиште; 29) јарам; 30) брига, старање; 32) подземни свет (мит.); 34) град у Пољској; 36) индустријска област у Западној Немачкој; 38) пешчани бедем; 39) средство плаћања у иностранству; 41) драма од Ибзена.

Усправно: 1) јединица мере; 2) див, шик; 3) француски ситан новац; 4) женско име; 5) ковачки прибор; 6) телефонски позив; 7) књижевни састав; 9) област у Турској; 11) кошгињав плод (множ.); 14) мелодија; 16) планина код Сплита; 18) чувени градитељ виолина; 20) хемиски елемент; 23) врста шперованог дрвета у облику плоче; 24) земљорадник; 26) тропска биљка; 28) лука у Мароку; 31) извештај о писмећу побег; 33) врста дрвета; 35) лична заменица; 37) љут корени; 40) домаћа животиња.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Лима; 5) робиње; 7) лика; 8) ара; 10) Азнањ; 12) ап; 13) лево; 15) ас; 17) зидар; 19) том; 21) деви; 22) меласа; 24) ноге; 25) ала; 27) Игара; 29) аг; 30) капа; 32) Об; 34) ратар; 38) нит; 39) Рига; 39) солана; 40) тата.

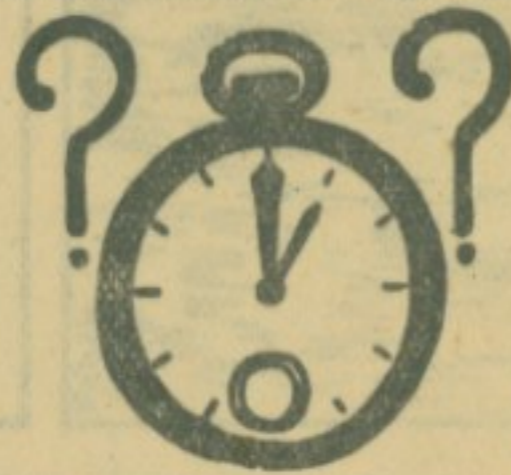
Усправно: 1) локал; 2) Ибањез; 3) ми; 4) Ања; 5) рин; 6) ера; 7) лакат; 9) Авари; 11) Ивица; 14) Одеса; 16) сомот; 18) Авала; 20) метак; 23) лекар; 24) Њипон; 26) Агора; 28) апарат; 31) Атина; 33) бис; 35) ага; 37) Тот; 40) ла.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

И НЕШТО МАЛО ВИШЕ!

Сви сте видели да се казаљке на сату често поклопе, да она велика, минутна, сасвим покрије малу, која показује

сате. Али, да ли знате колико се пута тако поклопе за дванаест часова?

То ћете врло лако утврдити ако обћете казаљке на целном сату. Видећете да се први пут поклопе у дванаест, па онда у један час и пет минута и нешто мало више, па у два и десет минута и нешто мало више, па у три и шеснаест минута и опет нешто мало више...

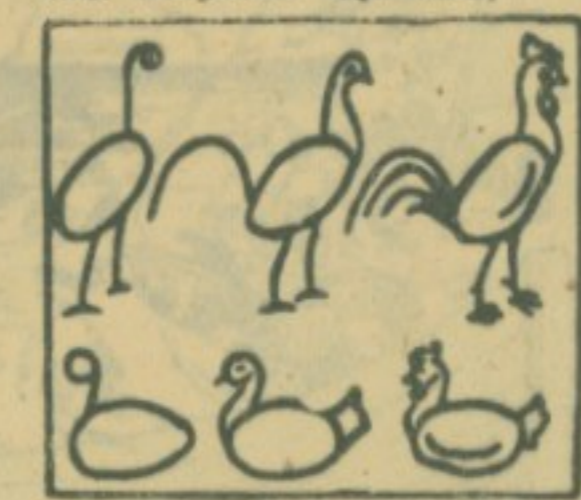
А колико је то: „и нешто мало више“? То никад није цео минут, а увек је тачан разломак једне исте целине.

То ћете лако сазнати кад прво утврдите да се казаљке за дванаест часова поклопе једанаест пута, то јест увек после дванаест једанаестина сата, а то значи после једног сата и једне његове једанаестине. Сваки сат има шездесет минута, те ће једна једанаестина сата бити пет минута и пет једанаестина минута. Дакле, казаљке ће се увек поклапати после једног сата, пет минута и пет једанаестина минута.

Ето, те једанаестине — то је оно „и нешто мало више“.

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

Јајету ћеш доцртати Све потребне кривине,

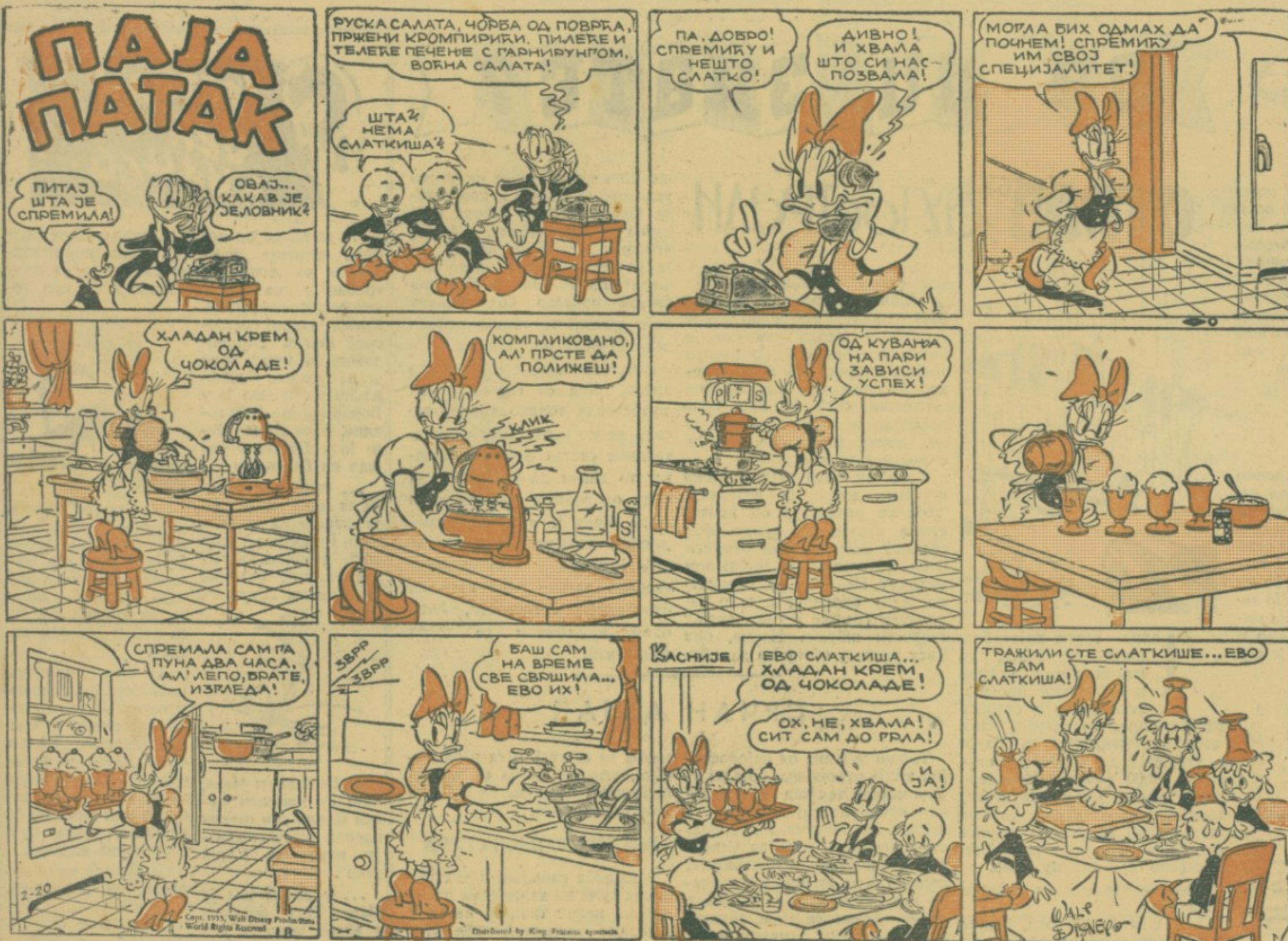
Два јајета тал ће дати Пар пернате живине.

ВЕШТИНА ЈЕ ПРАВИЛНО ТРЧАТИ

Има велике разлике између трчања и „трчања“. Неко трчи врло лако, без замахања, и претекне остале тркаче, а ни ти је већи од њих нити су му ноге дужи од њихових. Други загну из све снаге, башкају се, млатавају вукама, хукују, а опет не могу да стигну онога што лако трчи.

Одговор је врло прост. Онај што лако трчи узме да трчи, научно је да трчи, јер и за трчање треба наука. Потребна је извесна техника и вештина да се са што мање напора постигне што већи успех.

ДОБАР РАЧУНИЈА

— Каква је разлика између „купићу шешир“ и „купио сам шешир“? — пита учитељ.
— Па... једно две хиљаде динара! — одговори Раја.

ПАМЕТНО ДЕТЕ

— Мој сестрић је невероватно напредно дете, — хвали се Белка. — Тек му је година дана а већ сам хода.
— А мој је невероватно паметан, — одврати Мини. — Већ му је четири године а још нас тера да га носимо.

ПОЗНАЈЕ КУВАРА

Пата: Чик, погоди шта сам данас скувала за ручак!
Паја: Дај бар прво да окусим па онда да погађам.

ДЕМАНТИ

— Чула сам да си разбио све играчке које сам ти поклонила за рођендан, — пребације Белка Влаји. — Је ли то истина?
— Није, тетка-Белка. Чекић је још читав.

МИЛО ЗА ДРАГО

Пата: Сви су људи исти. Што им на једно уво уђе, одмах им на друго изиђе.
Паја: И жене су све исте. Што им на уво уђе, одмах им на уста изиђе.

Који је одговор шачан?

КО ЈЕ БИО ПРАКСИТЕЛ?

вајар
песник
архитект
драматичар

ПРВИ УРЕДНИК „БРАНКОВА КОЛА“ био је:

Јован Јовановић-Змај
Лаза Костић
Павле Марковић-Адамов
Коста Руварац

ДЕРТ-ТРАК је:

тканина
тркачка стаза
старо саобраћајно средство
поморски термин

ОДГОВОР

ПРАКСИТЕЛ (392—320 пре наше ере) био је грчки вајар и један од највећих претставника класичне уметности. Живео је у Атини. Радио је у мрамору. Његова дела: Хермес, Афродита, Сатур, Аполон и друга пуна су мекоте, љупкости и унутрашњег живота.

„БРАНКОВО КОЛО“ је књижевни часопис који је почео излазити 1895 године у Сремским Карловцима, и то сваког четвртка. Први власник и уредник био му је Паја Марковић-Адамов, а 1905 постао је одговорни уредник Милан Будисављевић, који је после Марковићеве смрти (1907) узео уређивање часописа у своје руке. Године 1912 био је главни уредник Дразутин Ј. Илић, а одговорни уредник Душан Котур. Као лист за забаву, поуку и књижевност „Бранково коло“ било је поред „Летописа Матице српске“ најбољи часопис у Војводини. Престало је да излази у почетку Првог светског рата.

ДЕРТ-ТРАК је нарочита тркачка стаза са оштрим оштрама за моторна возила, чија је површина покривена дебелим слојем ситног пелела. Тај слој дебео је осам палица. Најпре је уведена у Аустралији, од 1928 у Енглеској, па затим и на континенту.

Гусаноловање малог Цонија и кинеза Шанг-Лина

ШАНГ-ЛИНА, ЦОНИЈА И ЊЕГОВЕ ПРИЈАТЕЉЕ ЗАРОБИЛИ СУ ГУСАРИ... ОНИ СЕ СВИ НАЛАЗЕ НА ЈЕДНОЈ ВЕЛИКОЈ ЈЕДРИЛИЦИ КОЈА ЈЕ НАПУШТЕНА ЛУТАЛА МОРИМА